Герберт УЕЛЛС

ЛІСОВИЙ СКАРБ

Човен підпливав до берега, й очам мандрівників відкри лася бухта. Там, де в море впадала річка, суцільна смуга прибійної піни переривалася. Саму річку позначали густіші й темніші зарості пралісу, що вкривав схили пагорба й підступав аж до берега. А вдалині громадилися гори, туманні, неначе хмари, і схожі на раптово замерзлі хвилі. На морській поверхні грали легенькі, майже непомітні брижі.

Чоловік із саморобним веслом у руках перестав гребти.

— Мабуть, десь тут, — сказав він і, відклавши весло, показав рукою.

Його товариш, що сидів на носі човна, пильно вдивлявся в берег. На колінах у нього лежав пожовклий аркуш паперу.

— А йди поглянь, Евансе! — мовив він.

Вони розмовляли тихо. Губи в обох пересохли, й ворушити ними було важко.

Той, кого звали Еванс ом, пройшов, похитуючись, на ніс човна й подивився через товаришеве плече.

Аркуш паперу виявився нашвидкуруч накиданою картою. Її, видно, багато разів згортали, вона вилиняла, пом’ялася, на згинах протерлась, і доводилося стуляти окремі її шматки один до одного. На карті ледве можна було вгадати обриси бухти, нанесені майже списаним олівцем.

— Ось риф, — мовив Еванс, — а тут — лагуна. — Він провів нігтем по карті. — Оця крива, звивиста лінія — річка... Нарешті нап’ємося! А зірочка — це і є те місце, яке нам треба.

— Бачиш пунктирну лінію? — запитав чоловік, що тримав карту. — Вона рівна й веде від рифу до пальм. Зірочка стоїть саме там, де лінія перетинає річку. Коли ввійдемо в лагуну, треба буде зробити тут помітку.

— Дивно, — сказав Еванс, помовчавши. — Що воно оце за позначки? Ніби план будинку чи чогось такого. Тільки ніяк не втямлю, чого ці рисочки показують то в один бік, то в інший? А по-якому тут написано?

— По-китайському, — відповів чоловік із картою.

— І то правда, він же китаєць, — кивнув головою Еванс.

— Всі вони китайці, — пробурмотів його товариш.

Кілька хвилин обидва сиділи мовчки, вдивляючись у берег. Човен повільно плив за водою. Потім Еванс глянув на весло.

— Твоя черга гребти, Гукере, — сказав він.

Гукер неквапно згорнув карту, сховав її до кишені, тоді обережно обійшов Еванса й заходився веслувати. Рухи його були повільні, як у знесиленої людини.

Еванс сидів із приплющеними очима й спостерігав, як повільно наближається вкрита піною коралова смуга. Сонце тепер стояло майже над головою, і небо розпеклося, мов піч. Хоч до скарбу залишалося вже зовсім недалеко, Еванс не відчував того збудження, що володіло ним досі. Напружена боротьба за карту, тривала нічна подорож від материка в цьому човнику без їжі й води геть його, як він сам сказав, доконала.

Він намагався підбадьорити себе, пробував думати про золоті зливки, що про них розмовляли китайці, але бачив перед собою тільки прісну воду, чув, як дзюркотить річка, а в роті й горлі йому нестерпно сушило. Вже долинав ритмічний плюскіт хвиль на рифах, тішачи Евансів слух. Вода хлюпала об борт човника. За кожним змахом весла з нього стікали краплі. Еванс закуняв.

Він невиразно усвідомлював, що вони підпливають до острова, але в голові раз у раз зринали дивні сновидіння. Еванс знов переживав ту ніч, коли вони з Гукером випадково довідалися про таємницю китайців. Він бачив залиті місячним сяйвом дерева, невеличке багаття і темні постаті трьох китайців, з одного боку посріблені місяцем, а з другого освітлені полум’ям. Він чув, як китайці гомонять між собою каліченою англійською мовою, бо всі вони були з різних провінцій. Гукер перший збагнув, про що вони там розмовляють, І порадив Евансові теж прислухатися. Часом вони взагалі не могли нічого розчути, а ті окремі фрази, які до них долітали, були незрозумілі. Мова йшла про якесь іспанське судно з Філіппін, що сіло на мілину, і про скарб, схований до кращих часів. Людей із судна, що зазнало катастрофи, живих залишилося мало: одні захворіли й повмирали, когось убили в сварці, а ті, що вціліли, вийшли на шлюпках у море, й відтоді про них ніхто нічого не чув. А якийсь рік тому Чанг Хі потрапив на острів і випадково наштовхнувся на золоті зливки, що пролежали там двісті років. Він покинув джонку, на якій приплив туди, і сам з величезними труднощами закопав скарб у новому місці, дуже надійному. Те, що нове місце дуже надійне, Чанг Хі підкреслив особливо, — видко, тут китаєць щось замовчував. Тепер йому були потрібні помічники — він хотів повернутися на острів і забрати скарб. Потім біля багаття з’явилася карта, і голоси стихли. Непогана історійка для двох волоцюг-англійців без пенні за душею! Після цього Евансові приснилося, нібито він тримає Чанг Хі за кіску. Та чого там, життя китайця не таке священне, як життя європейця. Спершу вираз у нього був лютий, насторожений, як у раптово потривоженої змії, потім став переляканий, жалюгідний і водночас сповнений зачаєної підступності, а насамкінець Чанг Хі якось загадково й несподівано посміхнувся. А тоді Евансові стало моторошно, як це іноді

буває уві сні. Китаєць швидко бурмотів щось незрозуміле, погрожуючи йому. Еванс уже бачив купи золота, але Чанг Хі весь час заважав йому й відштовхував його від скарбу. Тоді Еванс схопив китайця за кіску. Але ж який здоровило цей жовтолиций, як затято відбивається! І все шкірить зуби... Чанг Хі робився чимдалі більшим і більшим. І раптом блискучі купи золота обернулися на громохку піч, і величезний диявол, навдивовижу схожий на Чанг Хі, тільки з довгим чорним хвостом, почав запихати розпечені вуглини Евансові до рота. В горлі пекло. А ще один диявол викрикував його ім’я: "Евансе, Евансе, не спи, бовдуре!" Чи, може, то був Гукерів голос?

Еванс прочумався. Вони вже підпливали до лагуни.

— Тут мають стояти три пальми, на одній лінії з оцими кущами, — сказав Гукер. — Дивись. Коли допливемо до заростей, повернемо до отого куща і, як тільки ввійдемо в річку, там і буде те місце.

Перед ними було гирло річки. Побачивши річку, Еванс пожвавішав.

— Веслуй швидше, друже! — вигукнув він. — А то, їй-богу, не витримаю, нап’юся морської води!

Він уп’явся зубами собі в руку й невідривно дивився на сріблясту смужку води між скелями та зеленими заростями. Потім мало не з люттю зиркнув на Гукера й сказав:

— Ану дай весло мені!

Вони ввійшли в гирло й пропливли трохи вгору. Гукер зачерпнув пригорщею води, скуштував і виплюнув. Проїхавши ще трохи проти течії, він спробував воду знов.

— Можна пити, — сказав він, і обидва заходилися поквапно черпати руками воду.

— Ет, чорт! — раптом вигукнув Еванс. — Так не нап’ємся! — І він, ризикуючи випасти з човна, перехилився через борт і почав пити просто з річки.

Нарешті вони вгамували спрагу, ввели човна в невеличку притоку й зібралися вилізти на берег серед густих кущів, що підступали до самої води.

— Доведеться пробиратися крізь зарості до морського берега. Там знайдемо ті кущі, а від них уже підемо просто туди, куди нам треба, — сказав Еванс.

— Краще давай допливемо туди човном, — запропонував Гукер.

Вони знов вивели човна на річку й заходилися гребти до моря, а тоді попід берегом — туди, де виднілися кущі. Тут вони зупинилися, витягли човна на берег і рушили до лісу. Йшли дотри, доки лагуна й кущі виявилися перед ними на одній лінії. Еванс прихопив із човна тубільське однобоке кайло з полірованим камінцем на держаку. Гукер ніс весло.

— Тепер он туди, — сказав він. — Продиратимемося крізь кущі, поки вийдемо до річки. А там пошукаємо!

Вони почали продиратися крізь густі зарості тростини, гігантських папоротей і молодих дерев. Спершу йти було важко, але невдовзі все частіше стали траплятися високі дерева й галявини. Освітлені яскравим сонцем прогалини майже непомітно змінював прохолодний затінок. Нарешті вони опинилися серед величезних дерев, крони яких спліталися високо вгорі в зелене шатро. Зі стовбурів звисали тьмяно-білі квітки, від дерева до дерева тяглися повзучі рослини. Тіні згущалися. Під ногами дедалі частіше зустрічалися бурі плями моху та лишайників.

На спині в Еванса виступили сироти.

— Після спеки на березі тут аж холодно, — сказав він.

— Гадаю, ми йдемо правильно, — озвався Гукер.

Далеко попереду, там, де гаряче сонячне проміння протинало ліс, вони нарешті побачили серед щільного мороку прогалину. Тут був густий підлісок і росли яскраві квіти. Потім почувся плюскіт води.

— А то — річка. Вона вже, мабуть, недалеко, — кинув Гукер.

На березі річки стояли густі зарості. Серед коріння дерев зеленіли й тягли до неба свої величезні віялоподібні листки розкішні невідомі рослини. Повсюди розмаїття квітів, і якісь повзучі рослини з яскравим листям чіплялися за стовбури дерев. На поверхні широкого затону, що його скарбошукачі спершу не помітили, плавало лапате овальне листя й блідо-рожеві, ніби з воску, квітки, які скидалися на водяні лілії. За вигином річки вода шуміла на порогах і пінилась.

— То що? — мовив Еванс.

— Ми зайшли трохи вбік, — відповів Гукер. — Так воно й мало бути.

Він обернувсь і почав пильно вдивлятися в прохолодне густе затіння німотного пралісу.

— Походимо вгору-вниз понад річкою і знайдемо те, що нам треба.

— Ти ж казав... — почав був Еванс.

— Він казав, що там купа каміння, — додав Гукер.

Обидва пильно подивилися один на одного.

— Спершу пошукаймо трохи нижче за течією, — запропонував Еванс.

Вони повільно пішли берегом, зацікавлено озираючись на всі боки. Раптом Еванс зупинився.

— Чорт, що воно там таке? — промовив він.

Гукер подивився туди, куди показував Еванс.

— Щось синіє, — сказав він.

Вони саме вийшли на пагорок і побачили звідти якийсь синій предмет. Гукер майже відразу здогадався, що то таке.

Він хутко подався вперед і побачив людське тіло з зігнутою рукою; саме воно й привернуло їхню увагу. Рука міцно стискала кайло. Це був чоловік, китаєць. Він лежав ницьма на землі і, судячи з усього, був мертвий.

Гукер з Евансом підійшли ближче й мовчки розглядали лиховісний труп. Він лежав на галявині під деревами. Поблизу валялася китайська лопата, далі — розкидана купа каміння, а біля неї — свіжовикопана яма.

— Тут уже хтось побував, — хрипко промовив Гукер.

Зненацька Еванс заходився лаятись і тупати ногами.

Гукер зблід, але нічого не сказав. Він підступив до розпростертого тіла й побачив, що шия в мертвого червона й розпухла. Такі самі розпухлі були й руки та ноги.

— Тьху! — сплюнув Гукер, різко відвернувся й підійшов до ями. І раптом аж скрикнув від подиву. — Йолоп! Усе гаразд! — гукнув він до Еванса, що поволі ступав за ним. — Скарб на місці!

Він знов кинув погляд на мертвого китайця, а тоді на яму.

Еванс і собі підбіг до ями. На дні її лежали тьмяно-жовті бруски, що їх відкопав бідолашний китаєць. Еванс нахилився над ямою і, розгорнувши руками землю, поквапно дістав один із брусків. Цієї миті в руку йому вколола якась маленька колючка. Він висмикнув колючку пальцями й підняв золотий зливок.

— Таке важке тільки золото й свинець, — сказав він, радісно схвильований.

Гукер стояв і все ще дивився на труп. Щось тут йому було незрозуміло.

— Він забіг наперед потай від своїх товаришів, — нарешті промовив Гукер. — Прийшов сюди сам, а тут його вкусила отруйна змія. Цікаво, як він знайшов це місце?

Еванс стояв, тримаючи в руках зливок. І навіщо гаяти час через якогось мертвого китайця?!

— Доведеться перевезти все це частинами на материк і поки що знову там закопати, — сказав він. — Але як ми перетягаємо зливки до нашого човна?

Він скинув куртку, розстелив її на землі й кинув на неї кілька зливків. І ту ж мить завважив, як іще одна колючка уп’ялася йому в шкіру.

— Більше не донесемо, — сказав він і раптом роздратовано вигукнув: — На що ти там витріщився?!

Гукер звів на нього очі.

— Просто жах... У нього такий вигляд... — Він кивнув головою на трупа. — Він так схожий...

— Дурниці! — урвав його Еванс. — Всі китайці схожі один на одного.

Гукер подивився в обличчя свого товариша.

— Принаймні поки я його не поховаю, за скарб не візьмуся.

— Не мели дурниць, Гукере! — сказав Еванс. — Нехай собі лежить.

Гукер вагався. Він неквапно оглянув буру землю довкола.

— Страшно мені чогось, — проказав він.

— Хтозна тільки, — озвався Еванс, — що з цими зливками робити — знов закопати їх десь тут чи перевезти човном через протоку?

Гукер мовчав. Тривожно обмацував він очима стовбури гінких дерев і залите сонцем зелене віття високо над головою. Коли його погляд зупинився на китайцеві в синій одежі, він знову здригнувся.

— Що з тобою, Гукере? — спитав Еванс. — Ти часом не той... не з'їхав з глузду?

— Так чи так, а золото треба звідси забрати, — відповів Гукер.

Він узявся за комір куртки Еванса, той ухопився за поли, і вони підняли зливки.

— Куди понесемо? — запитав Еванс. — До човна? Дивно, — мовив він, ступивши кілька кроків. — У мене й досі болять руки від весла... Чорт! Ще й як болять! Доведеться перепочити.

Вони поклали куртку на землю. Лице в Еванса зблідло, а чоло взялося дрібними крапельками поту.

— Щось парко тут, у лісі, — сказав він. Зненацька його охопила незбагненна лють, і він закричав: — На якого біса тут цілий день виснути? Ану берися за куртку! А то побачив мертвого китайця і вже нічого не робиш, тільки головою на всі боки крутиш!

Гукер пильно подивився в обличчя напарникові. Потім узяв зі свого боку куртку зі зливками, і вони мовчки рушили далі. Пройшовши кроків сто, Еванс почав задихатися.

— Та що це з тобою? — запитав Гукер.

Еванс ступив іще кілька кроків, тоді спіткнувся, люто вилаявсь і випустив раптом куртку. Золоті зливки випали на землю. Якусь мить він стояв, німотно дивлячись на Гукера, потім застогнав і схопився за горло.

— Не підходь до мене! — прохрипів він, прихилившись до дерева, і вже твердіше додав: — Зараз мені стане легше.

Його руки, що обіймали стовбур, розслабли, і він почав поволі сповзати вниз, поки не повалився, як мішок, під деревом. Пальці в нього судомно стискалися, обличчя було спотворене від болю. Гукер ступив ближче.

— Не чіпай мене! Не чіпай! — проказав, задихаючись, Еванс. — Збери золото на куртку.

— Тобі помогти? — спитав Гукер.

— Збери золото на куртку!

Коли Гукер почав збирати зливки, він відчув, як щось укололо його у великий палець. Він глянув на руку й побачив тоненьку колючку дюймів два завдовжки.

Еванс зойкнув і покотився по землі.

У Гукера витяглося обличчя. Він дивився затуманеним поглядом на колючку в пальці. Потім перевів очі на Еванса, який корчився на землі; його тіло раз у раз зводила судома. Потім Гукер глянув туди, де між деревами й павутиною повзучих рослин у тьмяному сизому серпанку невиразно виднілося тіло китайця в синій одежі. Гукер пригадав рисочки в кутку плану й одразу все збагнув.

— Господи, поможи мені! — проказав він. Ці отруйні колючки були як дві краплі води схожі на ті, що ними стріляють із духових рушниць даяки. Тепер Гукер зрозумів, чому Чанг Хі був такий упевнений, що скарб схований надійно. Зрозумів він і те, чому китаєць так загадково посмь хався.

— Евансе! — закричав Гукер.

Але Еванс лежав безмовно й нерухомо, тільки руки та ноги в нього час від часу посмикувалися у передсмертній судомі. В лісі стояла мертва тиша.

Тоді Гукер заходився у відчаї смоктати те місце на своєму великому пальцеві, де виднілася крихітна рожева цятка. Він усе смоктав і смоктав, борючись за життя. Зненацька Гукер відчув тупий біль у руках і плечах, пальці його вже ледве згиналися. Він усвідомив, що далі смоктати не варто.

Гукер опустив руку й сів біля купи золотих зливків. Поклавши підборіддя на руки і спершись ліктями на коліна, він дивився на Еванса, чиє тіло все ще посмикувалось. У пам’яті знову спливло ошкірене обличчя Чанг Хі. Тупий біль тепер підступав до горла й помалу дужчав. Високо над головою в Гукера легенький вітрець ворушив листя, і білі пелюстки невідомої квітки падали, кружляючи, в лісових напівсутінках.

© УЕЛЛС Герберт. У безодні: Оповідання. — К.: Веселка, 1988. — 312 с. ("Пригоди. Фантастика").

© ЛОГВИНЕНКО О. П., переклад з англійської, 1988.